

До всього вище сказаного, Б.Цимбалістий додає, що на формування національного характеру українців впливає надзвичайне піклування матері своїм малям, яке в старшому віці переростає у довіру до себе і до життя, сприяє впевненості в житті (українське "якось воно буде", навіть коли ситуація дійсно загрозна). На думку дослідника, саме в тих ранніх переживаннях українського немовляти, коріниться вихідна база для життєвого оптимізму, для морально-психологічної незламності українського народу, незважаючи на всі історичні лихоліття. До цього всього долучається вплив родючої землі, щедрої природи.

Звичайно, всі ці твердження вченого мають досить тенденційний характер і вимагають критичного ставлення і систематичних студій, але не враховувати їх при з'ясуванні чинників формування національного характеру неможливо.

Література

1. Козуля О. Жінки в історії України.- К.: Український центр духовної культури, 1993.- 255с.
2. Цимбалістий Б. Родина і душа народу // Українська душа.- Нью-Йорк: Ключі, 1956.- С.26-43.

Солнишкіна А.А.

Дніпропетровський національний університет

Соціальні проблеми жінок – військовослужбовців в українській армії трансформаційного періоду

Впродовж останніх років у багатьох країнах світу відбулася трансформація традиційних поглядів на роль та місце жінки у суспільстві, поширюється рух за подолання всіх форм дискримінації, що принижують людську гідність жінки, за створення різних можливостей та умов фактичної рівності статей, для самореалізації чоловіків та жінок у професійній,

громадській діяльності та особистому житті. І наша країна не залишається осторонь цих процесів. Жіночі питання все частіше ставляться громадськістю, все більше звертають увагу на них органи державної влади. Поширюється коло вчених, наукові інтереси яких пов'язані із гендерною тематикою. Дуже поширеними стали конференції з питань становища жінок та гендерні студії. Проблемами гендерної політики в Україні займається Мельник Т., соціальні гендерні стереотипи та їх прояви в сучасних формах вивчають Руднева О., Піщуліна О., Балакірева О., підприємницький потенціал українського жіноцтва досліджує Комаров Є., становище жінок на ринку праці – Довженко В., Федоренко Н, соціальний захист жінок – військовослужбовців – Мельник О., Сасько О.

Дослідження соціального становища та соціальних проблем жінок в українській армії трансформаційного періоду мають переважно публіцистичний характер та потребують детальнішого вивчення.

Однією із найголовніших проблем жінок в умовах військового середовища є криза самоідентифікації. В засобах масової інформації образ жінки – військовослужбовця найчастіше всього репрезентується як образ жінки, яка цілком позбавлена жіночої привабливості та фемінних якостей характеру. Цей стереотип прийшов у нашу свідомість із голівудських фільмів "Солдат Джейн" та "Рядова Бенджамін". Найбільш яскравим прикладом, який ретранслюється нам телебаченням та пресою, є постать рядової Надії Савченко, яка нині виконує миротворчу діяльність в іракському місті Ель-Сувейра. Ця мужня та хоробра жінка носить прізвисько "Куля", вона виконує всі фізичні нормативи, збирає та розбирає зброю, вона є найкращим стрільцем свого військового підрозділу, витримує суворі фізичні та психологічні навантаження, з якими іноді не можуть впоратися чоловіки та терпіти не може, коли її колеги пропонують їй допомогу та намагаються полегшити її роботу. Вона відмовляється від порівнянь із "солдатом Джейн", хоча сама нещодавно повністю поголила голову. Сама Надія

ідентифікує себе, передусім, із солдатом, а не із жінкою: "Армії потрібні кваліфіковані солдати, а не жінки".

У повсякденній свідомості українського населення образ Захисника Вітчизни виступає, як образ справжнього чоловіка у військовому камуфляжі із рупницею. Образ жінки в погонах та зеленій уніформі розцінюється як дещо дивне, хоча вже давно звичне явище для нашого суспільства.

Таким чином, дуже важко бути власне жінкою у суворо регламентованому військовому середовищі, де домінують дисципліна, військова субординація та неписані правила поведінки, які змушують підкорятись старшому за військовим званням, де панують уніфіковані зразки поведінки та єдина форма одягу. Індивідуальність, стиль та унікальність жіночої суті майже не враховуються. Тривале перебування жінок під авторитарним стилем керівництва у військовій структурі чинять негативний вплив на особисте життя жінок – серед жінок-військовослужбовців багато розлучених та самотніх. Це обумовлюється їх підвищеними вимогами до дисципліни та порядку та відсутністю вільного часу, недостатньою увагою до дітей.

На сучасному етапі кількість жінок, що прагнуть вступити до військових вищих навчальних закладів, постійно збільшується. Це обумовлюється багатьма факторами: підвищенням рейтингу сучасної армії в громадській думці населення та підвищенням престижу військової служби, маскулінізацією жінок та фемінізацією чоловіків та шлюбними очікуваннями значної частини жінок – саме у військових закладах вчиться багато неодружених чоловіків.

Проте, в існуючих умовах сьогодення, в період кардинальної реформації української армії, саме жінки – військовослужбовці виступають першими претендентками на звільнення в запас із лав Збройних Сил України та інших воєнізованих підрозділів та формувань. Вони змушені ставати на навчання до державних центрів адаптації офіцерів запасу та поповнюють лави безробітних у центрах зайнятості. Внаслідок втрати військовослужбовцями та членами їхніх сімей

стабільного джерела існування, загострюється соціально – економічна ситуація у суспільстві в цілому. Слід очікувати збільшення кількості жінок, від'їжджаючих за кордон у пошуках заробітку, випадків наймитства та погіршення морально – психологічного стану військ.

Іншою проблемою є низький соціальний та професійний статус жінок-військовослужбовців. Головним чином, у військових підрозділах жінки займають посади працівників вузлу зв'язку, діловодів, працівниць їдалень, медичних працівників та керівників військових підрозділів нижчого рангу. Випадки, коли жінки командують військовими частинами, виступають заступниками командира або офіцерами по роботі із особовим складом, є великою рідкістю. До того ж, заробітна плата жінок-військовослужбовців набагато нижча, ніж у чоловіків.

Проблеми із забезпеченням житлом є в усіх силових структурах (96,9 тис. осіб з різних відомств не мають житла). Однак найгірша ситуація – у Збройних Силах України, де число безквартирних сягає 56 тисяч [1].

Таким чином, соціальне забезпечення та соціальний захист військовослужбовців та їх сімей є пріоритетом у реформуванні сучасної української армії.

Головними причинами низького рівня соціальної захищеності жінок-військовослужбовців, на думку російських соціологів Певеня Л. та Шишканова О., виступають: нерегульованість у законодавстві функцій соціального захисту у Збройних Силах та механізмів їх використання, неповна та фрагментарна правова база, яка стосується соціально-економічного забезпечення військовослужбовців, неадекватна сучасним умовам оплата військової праці та пенсійне забезпечення, відсутність дійових програм соціальної адаптації військовослужбовців, які підлягають звільненню в запас, довготривале вирішення житлових проблем та недосконалість системи медичного забезпечення, і як наслідок – незадовільне соціальне самопочуття жінок-військовослужбовців [2].

Таким чином, поступове реформування сучасної військової організації, спираючись на досвід зарубіжних країн та рекомендації вчених та аналітиків, розширення мережі центрів соціальної адаптації військовослужбовців, звільнених в запас, постійний моніторинг соціального становища сприятимуть вирішенню соціальних проблем жінок-військовослужбовців в умовах української армії трансформаційного періоду.

Література

1. Мельник О. Соціальні аспекти воєнної політики.// Національна безпека та оборона. - 2002.- № 11. – с. 62-65
2. Певень Л.В., Шишканов А.И. Состояние и перспективы решения социальных проблем военнослужащих. // Социс. - 2002. - № 5. – с. 88-95

Н.Н. Шкворченко

Одесский национальный университет им. И.И.Мечникова

Гендер и гендерные взаимоотношения в бизнесе

Гендерные взаимоотношения представляют собой яркий пример того, как социальные нормы усваиваются людьми и влияют на их поведение. Многие социальные психологи считают, что традиционные гендерные роли ограничивают развитие личности и ведут к социальному неравенству. [1: 123]

Многие из нас воспитаны в убеждении, что место женщины – у домашнего очага, а все, что связано с работой, карьерой, деньгами и властью – прерогатива мужчин. Это связано с гендерными стереотипами, которые возникают у людей еще в раннем детстве: игры, книги, фильмы, наставления родителей направлены на то, чтобы показать детям гендерные различия между мальчиками и девочками. Проблема в том, что, не взирая на сексуальную революцию, большинство родителей не готовы к разговорам на темы физиологического различия